

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДІАЛОГУ ТА СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

PECULIARITIES OF THE EU POLITICAL DIALOGUE AND COOPERATION IN THE CULTURAL SECTOR

Хорішко Л.С.,

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
Запорізького національного університету
ORCID ID: 0000-0002-0618-976X

Забезпечення стійкості функціонування ЄС в умовах глобальних викликів сьогодення значною мірою залежить від рівня консолідованості європейської спільноти в реалізації довгострокових стратегій розвитку та здійсненні якісної суспільної трансформації. Одним із ключових інструментів синхронізації зусиль і мобілізації ресурсного потенціалу європейського співтовариства є збереження й розвиток культурної спадщини. Значущість культурного фактору зафіксована також у ключових документах ЄС, серед яких – Договір про ЄС і Договір про функціонування. Вони акцентують увагу на консолідаційному потенціалі культури, яка сприяє закріпленню на рівні масової свідомості універсальних європейських цінностей – свободи, рівності, демократії, поваги до прав і свобод людини та громадянина. У цьому контексті ЄС прагне реалізовувати системний підхід до формування змісту культурної політики, постійно розширюючи інструменти її впровадження в умовах сучасної політичної дійсності.

Ключовими напрямками реалізації політики ЄС у сфері культури, згідно з робочим планом (2023–2026), є розвиток культурних і креативних індустрій, сприяння політико-культурному діалогу громадянського суспільства, розширення можливостей у реалізації Зеленого та Цифрового переходів за рахунок впровадження тематичних культурних ініціатив, активізація політичного діалогу та співробітництва зі стейкхолдерами. Реалізації вказаних напрямів сприяють різноманітні ініціативи ЄС, спрямовані на залучення творчого потенціалу й ініціативи громадськості до розвитку й впровадження результатів культурної творчості в процеси стратегування сталого розвитку європейської спільноти. ЄС прагне також відігравати провідну роль в активізації політичного діалогу та співробітництва зі стейкхолдерами з метою синхронізації зусиль у розвитку універсальних культурних цінностей, спрямованих на якісну трансформацію людського капіталу в умовах глобалізації.

Ключові слова: культура, культурні цінності, міжкультурне співробітництво, політичний діалог, політичне лідерство, стратегічні комунікації.

Ensuring the sustainability of the EU's functioning in the face of today's global challenges largely depends on the level of consolidation of the European community in implementing long-term development strategies and implementing a qualitative social transformation. One of the key tools for synchronizing efforts and mobilizing the resource potential of the European community is the preservation and development of cultural heritage. The significance of the cultural factor is also enshrined in key EU documents, including the EU Treaty and the Treaty on the Functioning. They emphasize the consolidation potential of culture, which contributes to the consolidation of universal European values such as freedom, equality, democracy, and respect for human and civil rights and freedoms at the level of mass consciousness. In this context, the EU seeks to implement a systematic approach to shaping the content of cultural policy, constantly expanding the tools for its implementation in the current political reality.

The key areas of implementation of the EU's cultural policy according to the work plan (2023–2026) are the development of cultural and creative industries, promotion of political and cultural dialogue of civil society, empowerment in the implementation of the Green and Digital Transitions through the implementation of thematic cultural initiatives, intensification of political dialogue and cooperation with stakeholders. The implementation of these areas is facilitated by various EU initiatives aimed at engaging the creative potential and initiatives of the public in the development and implementation of the results of cultural creativity in the processes of strategizing sustainable development of the European community. The EU also seeks to play a leading role in intensifying political dialogue and cooperation with stakeholders in order to synchronize efforts to develop universal cultural values aimed at the qualitative transformation of human capital in the context of globalization.

Key words: culture, cultural values, intercultural cooperation, political dialogue, political leadership, strategic communications.

Вступ. У преамбулі Договору про ЄС наголошено на важливості збереження європейської культурної спадщини, яка сприяла формуванню універсальних європейських цінностей, серед яких – свобода, рівність, верховенство права, демократія, повага до прав і свобод людини та громадянина. Акцентовано увагу на важливості поглиблення політичного діалогу та співробітництва

європейської спільноти у сфері культури з метою консолідації зусиль у межах спільної інституційної структури [1]. Збереження й розвиток культурної спадщини є одним із ключових інструментів ціннісно-культурної консолідації європейського співтовариства задля досягнення глобальних стратегій розвитку та якісної суспільної трансформації в умовах сучасної політичної дійсності.

Мета статті – проаналізувати особливості політичного діалогу й основні напрями співробітництва ЄС у культурній сфері.

Результати дослідження. Згідно з Договором про функціонування, однією з ключових функцій ЄС у сфері культури є сприяння розвитку й координації зусиль держав-членів у реалізації відповідної політики й освітньо-культурних проєктів. У статті 167 деталізовано напрями діяльності ЄС: 1) сприяння розвитку національної культури держав-членів і спільної культурної спадщини; 2) збереження європейської культурної спадщини й реалізація різноманітних культурно-просвітницьких проєктів; 3) розширення співробітництва з третіми країнами й міжнародними організаціями в культурній сфері; 4) забезпечення поваги до розвитку культурного й мовного різноманіття [2]. Реалізації культурного порядку денного сприяють короткострокові робочі плани.

Згідно з робочим планом з питань культури (2023–2026), до ключових напрямів діяльності ЄС зараховано: 1) розширення можливостей розвитку культурних і креативних індустрій з метою залучення їхніх ініціатив до реалізації цілей сталого розвитку; 2) формування стійкої платформи культурно-комунікативної взаємодії та відкритого діалогу громадянського суспільства в контексті підвищення рівня згуртованості й соціально-політичної активності, передусім молоді; 3) залучення культурних ініціатив до реалізації глобальних стратегій розвитку ЄС, серед яких – Зелений і Цифровий переходи; 5) поглиблення політичного діалогу та співробітництва зі стейкхолдерами з метою позиціонування провідних культурних здобутків і цінностей демократії задля недопущення посилення авторитарних тенденцій [3].

У програмі «Креативна Європа» культурні та креативні індустрії розглядаються як провідний інструмент формування стійкого безпекового простору міжкультурного діалогу й комунікації, активної громадянської позиції задля позиціонування лідерського потенціалу ЄС в умовах глобального розвитку. Вони сприяють економічному розвитку ЄС, активізуючи підприємницьку ініціативу та створення нових робочих місць, а також забезпечують формування європейської ідентичності [4]. Відтак започатковано низку ініціатив у таких сферах: архітектура, книги й видавництво, музика, виконавське мистецтво.

У цьому контексті низка держав-членів ЄС (Франція, Бельгія, Польща, Австрія тощо) реалізують проєкт “ThinkPub”, мета якого – створення навчально-просвітницького хабу задля відкритого діалогу й міжкультурної комунікації стейкхолдерів у сфері книговидавництва. Його діяльність здійснюватиметься у двох напрямках: 1) формування «Бібліотеки цифрових навчальних ресурсів»; 2) організація професійних тренінгів задля

ефективного впровадження передового досвіду й технологічних інновацій на регіональному та національному рівнях. Реалізація проєкту відбуватиметься у 2024–2027 роках за рахунок грантових коштів ЄС у розмірі 1 408 732 тис. євро [5]. Розширення можливостей координації зусиль стейкхолдерів і цільової аудиторії, залучення ініціативи громадськості й органів влади до функціонування “ThinkPub” сприятиме розвитку інновацій у сфері книговидавництва та формуванню професійних компетенцій громадян у контексті Цифрового переходу.

Значна увага на рівні ЄС приділяється формуванню сталого середовища реалізації інтересів і потреб громадськості задля підвищення якості життя. Архітектурні інновації визнано одним із ключових інструментів візуалізації культурних надбань у проєктуванні так званих Smart-просторів самореалізації громадськості в умовах Цифрового й Зеленого переходів. Концептуальний зміст Smart-просторів базується на таких принципах, як екологічність, безпечність, інноваційність, технологічність, інклюзивність.

У 2018 році європейські міністри культури підписали Давоську декларацію, яка акцентує увагу на важливості формування сучасного простору життєдіяльності людини. Ідеться про забезпечення здоров’я, комфорту й безпеки проживання, розширення можливостей соціокультурної комунікації та консолідації зусиль у досягненні високого рівня суспільного добробуту [6]. У цьому контексті ініційовано проєкт “Baukultur”, спрямований на підвищення рівня культури забудови громадського простору й інфраструктури із залученням ініціативи творчих і креативних індустрій.

У 2023 році у ході роботи другої конференції європейських міністрів культури обговорено широке коло питань, пов’язаних із реалізацією проєкту “Baukultur”. З метою синхронізації зусиль органів влади, громадськості, представників сфери будівництва й архітектури утворено “Davos Baukultur Alliance” [7]. Його діяльність буде спрямована на формування сучасної культури сталого розвитку та покращення якості проживання людей в умовах екологічних, цифрових, економічних викликів сьогодення.

Єврокомісія активно впроваджує ініціативу “New European Bauhaus (NEB)», спрямовану на підтримку трансформації ключових сфер життєдіяльності європейської спільноти згідно з такими цінностями: 1) стійкість у забезпеченні досягнення цілей Зеленого переходу; 2) естетичність, тобто якість і комфортність життя; 3) інклюзія як поєднання різноманітності, доступності та включеності у взаємодію. Мета “New European Bauhaus” – залучення громадської ініціативи, урахування інтересів стейкхолдерів, надання фінансової підтримки проєктам, які сприятимуть

підвищенню рівня конкурентоспроможності ЄС [8]. Серед ключових напрямів діяльності Єврокомісії в рамках указаної ініціативи можна виокремити: 1) фінансування проєкту CrAft, що об'єднує зусилля 60 міст у досягненні кліматичної нейтральності до 2030 р.; 2) організацію та проведення спеціальних подій з метою позиціонування значущості ідеї сталого екологічного розвитку й залучення ініціативи стейкхолдерів; 3) упровадження фінансового інструменту NEB Facility (2025–2027) для забезпечення реалізації громадських ініціатив; 4) відкриття Академії NEB з метою сприяння засвоєнню новітніх навичок у секторі будівництва й архітектури задля прискорення процесів зеленої трансформації.

Варто зазначити, що в межах ініціативи NEB започатковано проєкт «Громадська інфраструктура для України», до участі в якому залучені Литва, Австрія, Бельгія [9]. Відбудова соціальної інфраструктури в Україні, зруйнованої внаслідок повномасштабного російського вторгнення, є одним із важливих напрямів повоєнного відновлення, а тому потребує синхронізації зусиль українських і закордонних стейкхолдерів. Нині розпочато реалізацію ініціативи Литви «Школа майбутнього для України», що передбачає проведення міжнародного архітектурного конкурсу на кращий проєкт шкільного простору, який відповідає цінностям NEB.

Активізація міжкультурних комунікацій і включення питань культурного розвитку в міжнародний порядок денний є одним із ключових інструментів реалізації лідерського потенціалу ЄС на глобальному рівні. У контексті посилення стратегічних комунікацій з країнами Африки значна увага приділяється поглибленню політичного діалогу та співробітництва у сфері культури. Ключова мета – розширення можливостей доступу африканської молоді до отримання якісних освітньо-культурних послуг задля підвищення рівня молодіжного лідерства й соціально-політичної активності в національних державотворчих процесах. На думку високопосадовця ЄС Ж. Борреля, молодь відчуває на собі вплив глобальних викликів сьогодення, серед яких – збройні конфлікти, соціальна нерівність, кліматичні зміни. Відтак актуалізується потреба колективної відповідальності світової спільноти в розширенні можливостей доступу молоді до якісної освіти з метою формування необхідних навичок для професійної й особистісної самореалізації [10]. У цьому контексті ЄС реалізує низку ініціатив, спрямованих на задоволення освітньо-просвітницьких і культурних потреб молоді з країн Африки. Це зумовлено сучасною динамікою природного приросту населення країн Африки, пов'язаною зі збільшенням частки молоді в структурі населення й потребою задоволення її ключових потреб.

Зокрема, у рамках ініціативи «Мобільність молоді Африки» ЄС фінансує проєкти на загальну суму 970 млн євро за такими напрямками: 1) підтримка академічної мобільності в африканських країнах задля формування навичок, необхідних для професійної самореалізації в умовах Зеленого й Цифрового переходів; 2) формування Національної рамки кваліфікації в країнах Африки метою пришвидшення економічної та політичної трансформації в умовах глобального розвитку; 3) надання стипендій молодим лідерам задля підвищення рівня політичної освіченості й формування ключових навичок комунікації та прийняття рішень у сфері політичного управління й місцевого самоврядування; 4) забезпечення формального й неформального навчання, освітньої мобільності в рамках діяльності Африкансько-Європейської молодіжної академії [11].

Посиленню стратегічних комунікацій з країнами Латинської Америки й Карибського басейну сприяє глобальна фінансова ініціатива “Global Gateway”, у межах якої значна увага приділяється інвестуванню в розвиток культурно-освітньої сфери. Зокрема, ідеться про ініціативу “Team Europe Inclusive and Equitable Societies” [12]. Її мета – сприяння синхронізації зусиль стейкхолдерів у формуванні нових візій щодо політики інклюзивності через посилення політичного й міжкультурного діалогу в таких напрямках, як гендерна рівність, соціальна й освітньо-культурна мобільність молоді, розвиток професійних навичок майбутнього в контексті глобальних викликів сьогодення.

Значна увага очільниками ЄС приділяється розширенню можливостей співробітництва з країнами Латинської Америки й Карибського басейну в контексті Цифрового переходу [13]. Ідеться про реалізацію низки спільних проєктів: 1) створення інфраструктури 5-G у Бразилії та Уругваї з метою сприяння розвитку телекомунікаційних послуг і розширення їх використання в культурно-освітній сфері; 2) координацію діяльності Цифрового центру розвитку задля упровадження цифрових інновацій і підвищення рівня цифрової грамотності, компетенцій представників державного й недержавного секторів; 3) сприяння будівництву новітнього освітньо-профорієнтаційного хабу розвитку технічної та професійної освіти в Гаїті.

Міжкультурна комунікація та розширення можливостей співпраці стейкхолдерів у сфері культури є одним із напрямів реалізації політики Східного партнерства ЄС. У цьому контексті ініційовано проєкт “EU4Culture”, спрямований на підвищення ролі культури в суспільно-політичному розвитку країн Східного партнерства. Серед основних завдань проєкту – посилення впливу культури на рівень освіченості, соціальної мобільності й інклюзивності громадян; сприяння міжкультурному

та політичному діалогу представників державного й недержавного секторів; розширення можливостей розвитку місцевого самоврядування та громадської ініціативи до реалізації ініціатив [14]. Акцент зроблено на експертному супроводі процесу розроблення й упровадження стратегій культурного розвитку нестоличних міст, наданні грантової підтримки для реалізації проєктів, пов'язаних із розширенням мистецької інфраструктури, підвищенням рівня мобільності митців, організацією тематичних культурно-просвітницьких заходів.

Висновки. Культура є одним із ключових інструментів формування ідентичності європейської спільноти й реалізації стратегії політичного лідерства ЄС на глобальному рівні. ЄС прийняв

низку стратегічних документів, які визнають культуру як фактор оптимізації сталого розвитку в умовах Зеленого й Цифрового переходів. Значна увага приділяється активізації політичного діалогу та співробітництву з метою синхронізації зусиль стейкхолдерів у реалізації культурної політики. По-перше, ідеться про реалізацію низки ініціатив, спрямованих на підвищення рівня міжкультурного діалогу й комунікації європейської спільноти задля забезпечення сталості розвитку, ключовими принципами якого є безпечність, екологічність, інклюзивність. По-друге, розширення політичного діалогу та співробітництва у сфері культури є ключовим напрямом стратегічних комунікацій ЄС на глобальному рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Consolidated version of the Treaty on European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016M%2FTXT>.
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016E/TXT>.
3. Council Resolution on the EU Work Plan for Culture 2023–2026. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022G1207%2801%29>.
4. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing the Creative Europe programme (2021 to 2027) and repealing Regulation (EU). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A366%3AFIN>.
5. ThinkPub – Thinking Publishing. URL: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/projects/search/details/101131422>.
6. Davos Declaration. URL: <https://davosdeclaration2018.ch/wp-content/uploads/sites/2/2023/06/2022-06-09-075742-context-document-en.pdf>.
7. Davos Baukultur Alliance. URL: <https://www.davosalliance.org/about>.
8. New European Bauhaus. About the initiative. URL: https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/about-initiative_en.
9. Public Infrastructure for Ukraine. URL: https://new-european-bauhaus.europa.eu/get-inspired/inspiring-projects-and-ideas/public-infrastructure-ukraine_en.
10. European Year of Youth 2022: EU adopts the first Youth Action Plan in EU External Action to strengthen engagement with young people worldwide. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5884.
11. Youth Mobility for Africa. URL: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/youth-mobility-africa_en.
12. Global Gateway: EU and Latin America and the Caribbean build together more inclusive and equitable societies. URL: https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/global-gateway-eu-and-latin-america-and-caribbean-build-together-more-inclusive-and-equitable-2024-03-21_en.
13. Global Gateway in Latin America and the Caribbean. URL: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/initiatives-region/initiatives-latin-america-and-caribbean_en?page=0.
14. EU4Culture. URL: <https://euneighbourseast.eu/projects/eu-project-page/?id=1487>.

REFERENCES:

1. Consolidated version of the Treaty on European Union (2024). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016M%2FTXT>.
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union (2024). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016E/TXT>.
3. Council Resolution on the EU Work Plan for Culture 2023–2026 (2022). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022G1207%2801%29>.
4. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing the Creative Europe programme (2021 to 2027) and repealing Regulation (EU) (2018). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A366%3AFIN>.
5. ThinkPub – Thinking Publishing (2024) Retrieved from: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/projects/search/details/101131422>.

6. Davos Declaration (2018). Retrieved from: <https://davosdeclaration2018.ch/wp-content/uploads/sites/2/2023/06/2022-06-09-075742-context-document-en.pdf>.
7. Davos Baukultur Alliance (2023). Retrieved from: <https://www.davosalliance.org/about>.
8. New European Bauhaus. About the initiative (2024). Retrieved from: https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/about-initiative_en.
9. Public Infrastructure for Ukraine (2024). Retrieved from: https://new-european-bauhaus.europa.eu/get-inspired/inspiring-projects-and-ideas/public-infrastructure-ukraine_en.
10. European Year of Youth 2022: EU adopts the first Youth Action Plan in EU External Action to strengthen engagement with young people worldwide (2022). Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5884.
11. Youth Mobility for Africa (2022). Retrieved from: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/youth-mobility-africa_en.
12. Global Gateway: EU and Latin America and the Caribbean build together more inclusive and equitable societies (2024). Retrieved from: https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/global-gateway-eu-and-latin-america-and-caribbean-build-together-more-inclusive-and-equitable-2024-03-21_en.
13. Global Gateway in Latin America and the Caribbean (2024). Retrieved from: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/initiatives-region/initiatives-latin-america-and-caribbean_en?page=0.
14. EU4Culture (2021). Retrieved from: <https://euneighbourseast.eu/projects/eu-project-page/?id=1487>.